

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
JEAN RICHARD DE LA TOUR
prednesené 14. decembra 2023¹

Vec C-687/22

**Julieta,
Rogelio
proti
Agencia Estatal de la Administración Tributaria**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Audiencia Provincial de Alicante
(Provinčný súd Alicante, Španielsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Súdna spolupráca v občianskych veciach –
Konkurzné konania – Plán reštrukturalizácie – Smernica (EÚ) 2019/1023 –
Vylúčenie verejnoprávnych pohľadávok – Právne účinky smerníc – Povinnosť vážne neohroziť
dosiahnutie cieľa stanoveného smernicou“

I. Úvod

1. Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 23 ods. 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddľžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii)².

2. Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi dvoma fyzickými osobami, ktoré sa stali platobne neschopnými (ďalej len „dlžníci“), a Agencia Estatal de Administración Tributaria (Daňová správa, Španielsko; ďalej len „AEAT“) vo veci žiadosti o oddĺženie podanej dlžníkmi počas konkurzného konania, ktoré sa ich týka. AEAT totiž namietala proti odpusteniu dlhov zodpovedajúcich daňovej pohľadávke.

3. Táto vec poskytuje Súdnemu dvoru príležitosť vysvetliť rozsah voľnej úvahy, ktorou disponujú členské štáty pri preberaní článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023, ktorý stanovuje, že určité kategórie pohľadávok možno vylúčiť z mechanizmu úplného oddĺženia.

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

² Ú. v. EÚ L 172, 2019, s. 18.

4. V týchto návrhoch na záver svojej analýzy navrhmem, aby Súdny dvor vnútroštátnemu súdu, ktorým je Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante, Španielsko), odpovedal tak, že členské štáty môžu stanoviť vylúčenie verejnoprávnych pohľadávok z úplného oddlženia za predpokladu, že je to riadne odôvodnené.

II. Právny rámec

A. Právo Únie

5. Článok 23 smernice 2019/1023, nazvaný „Výnimky“, v odseku 4 stanovuje:

„Členské štáty môžu vylúčiť určité kategórie dlhu z oddlženia alebo obmedziť prístup k oddlženiu, alebo stanoviť dlhšiu lehotu na oddlženie, ak sú takého vylúčenia, obmedzenia či dlhšie lehoty riadne odôvodnené, napríklad pokiaľ ide o:

- a) zabezpečené dlhy;
- b) dlhy vyplývajúce z trestných sankcií alebo s nimi súvisiace;
- c) dlhy vyplývajúce z mimozmluvnej zodpovednosti;
- d) dlhy súvisiace s vyživovacou povinnosťou, ktorá vyplýva z rodinných vzťahov, rodičovstva, manželstva alebo príbuzenských vzťahov;
- e) dlhy, ktoré vznikli po podaní žiadosti o oddlženie alebo po začatí konania vedúceho k oddlženiu, a
- f) dlhy vyplývajúce z povinnosti zaplatiť náklady konania vedúceho k oddlženiu.“

6. Zo znenia článku 34 ods. 1 a 2, ako aj článku 35 tejto smernice vyplýva, že táto smernica nadobudla účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie a že lehota na jej prebratie uplynula 17. júla 2021, pričom táto lehota mohla byť v prípade osobitných ťažkostí predĺžená o jeden rok. Španielske kráľovstvo využilo túto dodatočnú lehotu.

B. Španielske právo

7. Prostredníctvom Real Decreto-ley 1/2015 de mecanismo de segunda oportunidad, reducción de carga financiera y otras medidas de orden social (kráľovský zákonný dekrét č. 1/2015 o mechanizme druhej šance, zníženie finančnej záťaže a iných opatreniach sociálneho charakteru)³ z 27. februára 2015 bol zmenený Ley 22/2003 Concursal (zákon č. 22/2003 o konkurze)⁴ z 9. júla 2003 (ďalej len „zákon o konkurze“) vložением nového článku 178a upravujúceho možnosť využiť oddlženie. Týmto ustanovením sa zaviedol dvojstupňový režim, ktorý dlžníkovi umožňuje rozhodnúť sa buď pre okamžité oddlženie (článok 178a ods. 3 bod 4),

³ BOE č. 51 z 28. februára 2015, s. 19058. Tento kráľovský zákonný dekrét bol schválený bezo zmien prostredníctvom Ley 25/2015 de mecanismo de segunda oportunidad, reducción de la carga financiera y otras medidas de orden social (zákon č. 25/2015 o mechanizme druhej šance, zníženie finančnej záťaže a iných opatreniach sociálneho charakteru) z 28. júla 2015 (BOE č. 180 z 29. júla 2015, s. 64479).

⁴ BOE č. 164 z 10. júla 2003, s. 26905.

alebo pre oddĺženie počas piatich rokov podľa splátkového kalendára (článok 178a ods. 3 bod 5). Pokiaľ ide o odložené oddĺženie so splátkovým kalendárom, článok 178a ods. 5 bod 1 zákona o konkurze stanovoval:

„Oddĺženie, ktoré môžu využiť dlžníci uvedení v odseku 3 bode 5, sa vzťahuje na neuspokojenú časť týchto pohľadávok:

1. nezabezpečené a podriadené pohľadávky, ktoré sú ku dňu ukončenia konkurzného konania nesplatené, aj keď neboli prihlásené, s výnimkou verejnoprávnych pohľadávok a pohľadávok na výživnom.“

8. Prostredníctvom Real Decreto Legislativo 1/2020 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal (kráľovský legislatívny dekrét č. 1/2020, ktorým sa schvaľuje konsolidované znenie zákona o konkurze)⁵ z 5. mája 2020 (ďalej len „TRLC“) bol znova zmenený zákon o konkurze tým, že článok 178a zákona o konkurze bol nahradený novou kapitolou tohto zákona, ktorou sa verejnoprávne pohľadávky vylučujú z pôsobnosti oddĺženia, či už okamžitého, alebo odloženého.

9. Článok 491 ods. 1 TRLC stanovoval:

„Ak boli pohľadávky voči konkurznej podstate a prednostné pohľadávky v konkurznom konaní uspokojené v celom rozsahu a ak sa dlžník, ktorý je na to oprávnený, pokúsil o mimosúdne vyrovnanie, možnosť oddĺženia sa vzťahuje na všetky neuspokojené pohľadávky s výnimkou verejnoprávnych pohľadávok a pohľadávok na výživnom.“

10. Článok 497 ods. 1 bod 1 TRLC stanovoval:

„Možnosť oddĺženia neuspokojených záväzkov, ktorá je priznaná dlžníkom, ktorí súhlasili so splátkovým kalendárom, sa rozširuje na časť týchto pohľadávok, ktorá v súlade so splátkovým kalendárom zostane neuspokojená:

1. nezabezpečené a podriadené pohľadávky, ktoré sú ku dňu ukončenia konkurzného konania nesplatené, aj keď neboli prihlásené, s výnimkou verejnoprávnych pohľadávok a pohľadávok na výživnom.“

11. Prostredníctvom Ley 16/2022 de reforma del texto refundido de la Ley Concursal, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, para la transposición de la [Directiva 2019/1023] (zákon č. 16/2022, ktorým sa mení konsolidované znenie zákona o konkurze, schválený prostredníctvom [TRLC] na účely prebratia [smernice 2019/1023])⁶ z 5. septembra 2022 (ďalej len „zákon č. 16/2022“) bol zmenený TRLC, pričom bolo potvrdené vylúčenie verejnoprávnych pohľadávok z pôsobnosti oddĺženia, či už okamžitého, alebo odloženého. Článok 489 ods. 1 bod 5 nového znenia TRLC stanovuje:

„Oddĺženie sa vzťahuje na všetky neuspokojené pohľadávky s výnimkou týchto dlhov:

...

⁵ BOE č. 127 zo 7. mája 2020, s. 31518.

⁶ BOE č. 214 zo 6. septembra 2022, s. 123682.

5. Dlhly vyplývajúce z verejnoprávnych pohľadávok. Pohľadávky, ktorých vymáhanie patrí do právomoci [AEAT], však možno odpustiť do maximálnej výšky 10 000 eur na dlžníka; pri prvých 5 000 eur dlhu bude odpustenie úplné a nad rámec tejto sumy odpustenie dosiahne 50 % dlhu až do uvedeného maxima. Podobne môžu byť sociálne dlhy odpustené v rovnakej výške a za rovnakých podmienok. Odpustená suma až do uvedenej hornej hranice sa uplatňuje v opačnom poradí, než je poradie prednosti stanovené týmto zákonom, a v rámci každej kategórie podľa jej veku.“

12. Oddiel IV preambuly zákona č. 16/2022 okrem iného stanovuje:

„V smernici 2019/1023 sa všetkým členským štátom ukladá povinnosť zaviesť mechanizmus druhej šance s cieľom zabrániť pokušeniu dlžníkov presťahovať sa do iných krajín, ktoré už takéto mechanizmy poskytujú, s nákladmi, ktoré by to znamenalo pre dlžníka aj jeho veriteľov. Zjednocovanie v tejto oblasti sa zároveň považuje za nevyhnutné pre fungovanie jednotného európskeho trhu.

...

Zavádzajú sa dva spôsoby oddlženia: oddlženie s likvidáciou konkurznej podstaty a oddlženie so splátkovým kalendárom...

...

Oddlženie sa rozširuje na všetky pohľadávky v rámci konkurzného konania a pohľadávky voči konkurznej podstate. Výnimky sú v niektorých prípadoch založené na osobitnom význame ich uspokojenia pre spravodlivú a solidárnu spoločnosť založenú na zásade právneho štátu (akými sú dlhy na výživnom, dlhy vyplývajúce z verejnoprávnych pohľadávok, dlhy vyplývajúce z trestných činov alebo dlhy vyplývajúce z mimozmluvnej zodpovednosti). Oddlženie v prípade verejnoprávnych pohľadávok teda podlieha určitým obmedzeniam a môže sa uskutočniť len počas prvého oddlženia, nie počas nasledujúcich...“

III. Skutkové okolnosti sporu vo veci samej a prejudiciálne otázky

13. Počas konkurzného konania, ktoré sa ich týkalo, dlžníci 3. marca 2021 požiadali o oddlženie, proti ktorému AEAT namietala v súvislosti so svojou pohľadávkou vo výške 192 366,21 eura, ktorú považuje za prednostnú verejnoprávnu pohľadátku.

14. Dňa 30. júla 2021 Juzgado de Primera Instancia n° 1 de Denia (Súd prvého stupňa č. 1 Denia, Španielsko) nariadil ukončenie tohto konkurzného konania, pričom dlžníkom priznal odpustenie dlhov s výnimkou verejnoprávnych pohľadávok a pohľadávok na výživnom.

15. Dlžníci podali proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante).

16. Vzhľadom na dátum podania žiadosti dlžníkov sa tento súd domnieva, že sa nemá zohľadniť znenie zákona o konkurze, ktoré vyplýva zo zákona č. 16/2022, ktorým bola prebratá smernica 2019/1023, ale znenie vyplývajúce z kráľovského legislatívneho dekrétu č. 1/2020, ktorý bol

uverejnený po nadobudnutí účinnosti tejto smernice počas lehoty na prebratie.⁷ Tieto dva predpisy stanovujú vylúčenie verejnoprávnych pohľadávok z oddĺženia.

17. Tento súd uvádza, že v španielskej judikatúre existujú rozdiely. Podľa niektorých rozhodnutí je v prípade verejnoprávnych pohľadávok oddĺženie možné, iné dospeli k opačnému záveru. Všetky rozhodnutia, ktoré vnútroštátny súd preskúmal, používajú ako kritérium výkladu smernicu 2019/1023.

18. Vnútroštátny súd má pochybnosti o zlučiteľnosti TRLC s touto smernicou, pokiaľ ide o otázku, či verejnoprávne pohľadávky sú alebo nie sú vylúčené z oddĺženia.

19. Na jednej strane si kladie otázku, či je vylúčenie verejnoprávnych pohľadávok z oddĺženia stanovené španielskym právom riadne odôvodnené. Vysvetľuje, že článok 23 smernice 2019/1023 umožňuje výnimky zo všeobecného pravidla stanoveného v článku 20 ods. 1 tejto smernice, podľa ktorého je oddĺženie úplné. Konkrétne článok 23 ods. 4 tejto smernice poskytuje členským štátom možnosť vylúčiť určité kategórie pohľadávok z oddĺženia za predpokladu, že vylúčenie je „riadne odôvodnené“.⁸

20. Tento súd však uvádza, že na rozdiel od zákona č. 16/2022⁹ TRLC v znení vyplývajúcom z kráľovského legislatívneho dekrétu č. 1/2020 neobsahuje nijaké odôvodnenie vylúčenia verejnoprávnych pohľadávok z oddĺženia.

21. Na druhej strane sa vnútroštátny súd pýta, či zoznam konkrétnych kategórií pohľadávok, ktoré možno vylúčiť z oddĺženia, uvedený v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023, predstavuje taxatívny zoznam, lebo ak by to tak bolo, zákon o konkurze zmenený kráľovským legislatívnym dekrétom č. 1/2020 by bol v rozpore s týmto článkom. Naopak, ak by tento zoznam obsahoval len príklady, tento zákon by bol v súlade s uvedeným článkom.

22. Podľa názoru vnútroštátneho súdu skutočnosť, že verejnoprávne pohľadávky nie sú uvedené v zozname uvedenom v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023, hoci majú v konkurznom konaní značný význam, by mohla naznačovať, že tento zoznam je taxatívny. Okrem toho absolútna a úplná sloboda členských štátov vylúčiť pohľadávky z oddĺženia a následne možná rôznorodosť vnútroštátnych pravidiel v tejto oblasti by mohli ovplyvniť fungovanie vnútorného trhu a uplatňovanie základných slobôd, ako je voľný pohyb kapitálu a sloboda usadiť sa.¹⁰

⁷ Vnútroštátny súd uvádza judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej smernice vyvolávajú účinky nielen po ich prebratí alebo po uplynutí lehoty na prebratie, ale aj pred ním, keďže členské štáty sa musia pred uplynutím tejto lehoty zdržať prijímania opatrení, ktoré by mohli ohroziť dosiahnutie cieľov sledovaných smernicou alebo ho vážne narušiť. V tejto súvislosti cituje rozsudky z 8. októbra 1987, *Kolpinghuis Nijmegen* (80/86, EU:C:1987:431); z 18. decembra 1997, *Inter-Environnement Wallonie* (C-129/96, EU:C:1997:628), a 22. novembra 2005, *Mangold* (C-144/04, EU:C:2005:709).

⁸ Vnútroštátny súd tiež odkazuje na odôvodnenia 78 a 81 smernice 2019/1023.

⁹ Pozri bod 12 vyššie.

¹⁰ Súd odkazuje na odôvodnenie 1 smernice 2019/1023.

23. Za týchto podmienok Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Je možné uplatniť zásadu konformného výkladu zlučiteľného s článkom 23 ods. 4 smernice [2019/1023], ak skutkové okolnosti (ako v prejednávanej veci vzhľadom na dátum podania žiadosti o oddĺženie záväzkov) nastali v prechodnom období medzi nadobudnutím účinnosti [tejto] smernice a uplynutím lehoty na jej prebratie, a uplatniteľná vnútroštátna právna úprava [teda TRLC schválený kráľovským legislatívnym dekrétom č. 1/2020] nie je tou právnou úpravou, ktorá smernicu preberá (teda zákon č. 16/2022)?
2. Je zlučiteľná s článkom 23 ods. 4 smernice [2019/1023] a so zásadami týkajúcimi sa oddĺženia, z ktorých vychádza táto smernica, taká vnútroštátna právna úprava, akou je španielska právna úprava obsiahnutá v TRLC (v znení kráľovského legislatívneho dekrétu č. 1/2020), ktorá neposkytuje nijaké odôvodnenie pre vylúčenie verejnoprávnej pohľadávky z oddĺženia neuspokojených záväzkov? Ohrozuje alebo narúša táto právna úprava v rozsahu, v akom vylučuje verejnoprávnu pohľadávku z oddĺženia a neobsahuje riadne odôvodnenie, dosiahnutie cieľov stanovených v smernici?
3. Obsahuje článok 23 ods. 4 smernice [2019/1023] taxatívny a uzavretý zoznam kategórií pohľadávok, ktoré môžu byť vylúčené z oddĺženia, alebo naopak je tento zoznam len demonštratívny a vnútroštátny zákonodarca má úplnú voľnosť pri stanovení kategórií vylúčených pohľadávok, ktoré považuje za vhodné, za predpokladu, že je to riadne odôvodnené v súlade s jeho vnútroštátnym právom?“

24. Vnútroštátny súd navrhol, aby bola táto vec prejednaná v skrátrenom prejudiciálnom konaní upravenom v článku 105 Rokovacieho poriadku Súdného dvora. Rozhodnutím z 28. decembra 2022 predseda Súdného dvora tento návrh zamietol.

25. Písomné pripomienky predložila španielska vláda a Európska komisia.

IV. Analýza

26. Na účel prehľadnosti mojej analýzy začnem prvou otázkou, potom sa budem zaoberať treťou otázkou týkajúcou sa úplnosti zoznamu uvedeného v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023, a nakoniec druhou otázkou, ktorá sa týka toho, ako vnútroštátny súd posudzuje svoju právnu úpravu z hľadiska smernice, ktorá nadobudla účinnosť, ale ktorej lehota na prebratie neuplynula, keďže vylúčenie nie je riadne odôvodnené.

A. O účinku smerníc pred uplynutím lehoty na prebratie

27. Prvou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či je možné uplatniť zásadu konformného výkladu, ak predmetné skutkové okolnosti nastali medzi dátumom nadobudnutia účinnosti smernice a dátumom uplynutia lehoty stanovenej na jej prebratie a ak právna úprava uplatniteľná na tieto skutočnosti nie je tá, ktorá preberá smernicu, ale právna úprava prijatá medzi týmito dvoma dátumami. Vnútroštátny súd odkazuje najmä na článok 23 ods. 4 smernice 2019/1023, ktorý stanovuje niekoľko možných výnimiek zo zásady úplného oddĺženia zavedenej touto smernicou.

28. Pre úplnosť treba pripomenúť, že v rozsudku zo 4. júla 2006, *Adeneler a i.*¹¹, Súdny dvor rozhodol, že pred uplynutím lehoty na prebratie smernice nemožno členským štátom vytýkať, že ešte neprijali opatrenia na prebratie tejto smernice do svojho právneho poriadku, a že všeobecná povinnosť vnútroštátnych súdov vykladať vnútroštátne právo v súlade so smernicou existuje až od uplynutia lehoty na prebratie smernice.¹² Okrem toho sa členské štáty počas lehoty na prebratie smernice, ktorej sú adresátmi, musia zdržať prijímania ustanovení, ktoré by mohli vážne ohroziť dosiahnutie cieľa stanoveného touto smernicou.¹³ Keďže takáto povinnosť zdržania sa platí pre všetky vnútroštátne orgány, vnútroštátne súdy členských štátov sa musia v čo najväčšej miere zdržať takého výkladu vnútroštátneho práva, ktorý by po uplynutí lehoty na prebratie vážne ohrozil dosiahnutie cieľa, ktorý táto smernica sleduje.¹⁴

29. Vzhľadom na tieto skutočnosti navrhujem odpovedať na prvú otázku tak, že odo dňa nadobudnutia účinnosti smernice 2019/1023 do dátumu uplynutia lehoty stanovenej na jej prebratie vnútroštátne súdy nie sú povinné vykladať svoje vnútroštátne právo v súlade s článkom 23 ods. 4 tejto smernice.

B. O existencii taxatívnej povahy zoznamu uvedeného v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023 a o voľnej úvahe členských štátov pri preberaní tohto ustanovenia

30. Treťou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora na výklad článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023. Kladie si otázku, či zoznam výnimiek uvedený v tomto ustanovení je alebo nie je taxatívny a akú mieru voľnej úvahy majú členské štáty v tejto súvislosti pri preberaní tejto smernice. Tento výklad je nevyhnutný na to, aby uvedený súd mohol posúdiť, či španielske právo vážne ohrozuje ciele sledované touto smernicou.

1. O taxatívnej povahe zoznamu uvedeného v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023

31. Tak Komisia, ako aj španielska vláda vo svojich pripomienkach uznávajú demonštratívnu povahu zoznamu uvedeného v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023, keďže stanovuje, že určité konkrétne kategórie pohľadávok môžu byť vylúčené z oddĺženia, najmä pokiaľ ide o šesť kategórií pohľadávok vymenovaných v zostávajúcej časti tohto odseku.

32. Pochybnosti vyvolalo pôvodné znenie tohto článku v španielčine, ktoré stanovovalo, že členské štáty môžu „vylúčiť určité kategórie dlhu z oddĺženia..., pokiaľ ide o“¹⁵. Toto znenie však bolo nahradené výrazom „napríklad pokiaľ ide o“¹⁶ v rámci korigenda tejto smernice¹⁷, čím sa španielska jazyková verzia zosúladiť s ostatnými jazykovými verziami.

33. Odvtedy už nie je priestor na váhanie: použitie formulácie „členské štáty môžu vylúčiť... z oddĺženia“ a častice „napríklad“ znamená, že zoznam uvedený v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023 je skutočne demonštratívnym zoznamom kategórií pohľadávok, ktoré môžu byť vylúčené z oddĺženia, a členské štáty môžu tento zoznam doplniť. Táto analýza je podporená

¹¹ (C-212/04, EU:C:2006:443).

¹² Pozri rozsudok zo 4. júla 2006, *Adeneler a i.* (C-212/04, EU:C:2006:443, body 114 a 115).

¹³ Pozri rozsudok z 5. mája 2022, *BPC Lux 2 a i.* (C-83/20, EU:C:2022:346, bod 65 a citovaná judikatúra).

¹⁴ Pozri rozsudok z 5. mája 2022, *BPC Lux 2 a i.* (C-83/20, EU:C:2022:346, bod 66 a citovaná judikatúra).

¹⁵ „en los siguientes casos“.

¹⁶ „como en los siguientes casos“.

¹⁷ Ú. v. EÚ L 43, 2022, s. 94.

odôvodnením 81 tejto smernice v spojení s diskusiami v rámci Rady Európskej únie,¹⁸ z ktorých vyplýva, že členské štáty by mali mať možnosť vylúčiť iné kategórie pohľadávok v riadne odôvodnených prípadoch.

2. O voľnej úvahe členských štátov pri preberaní smernice

34. Treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta aj na mieru voľnej úvahy, ktorú majú členské štáty pri vylúčení určitých kategórií pohľadávok z možnosti oddlženia. Na zodpovedanie tejto otázky treba rozlišovať medzi zásadou vylúčenia určitej kategórie pohľadávok a podmienkami tohto vylúčenia.

35. Pokiaľ ide o zásadu vylúčenia verejnoprávnych pohľadávok, treba poukázať na to, že článok 23 ods. 4 smernice 2019/1023 vymenúva šesť kategórií pohľadávok, ktoré členské štáty môžu vylúčiť z oddlženia alebo v prípade ktorých môže byť oddlženie obmedzené, prípadne lehota na oddlženie môže byť dlhšia. Ide o tieto kategórie: zabezpečené dlhy, dlhy vyplývajúce z trestných sankcií alebo s nimi súvisiace, dlhy vyplývajúce z mimozmluvnej zodpovednosti, dlhy na výživnom, dlhy, ktoré vznikli po podaní žiadosti o oddlženie alebo po začatí konania vedúceho k oddlženiu, a dlhy súvisiace s nákladmi konania vedúceho k oddlženiu.

36. Komisia vo svojich pripomienkach opakuje tvrdenie vnútroštátneho súdu, podľa ktorého existuje súvislosť medzi jednotlivými týmito kategóriami pohľadávok, ktorá odôvodňuje, aby sa členským štátom, ktoré chcú zaviesť výnimky zo zásady úplného oddlženia z dôvodu povahy dotknutej pohľadávky, neponechala absolútna miera voľnej úvahy.

37. Táto súvislosť teda spočíva v úsilí o hmotnú spravodlivosť: dlžník by po prvé nemal mať možnosť vyhnúť sa peňažným dôsledkom konania, ktoré nesúvisí s bežným obchodným stykom (rodinné dlhy, dlhy z trestnej činnosti alebo dlhy z občianskoprávnej zodpovednosti). Po druhé dlhy, ktoré vznikli v rámci postupu vyrovnania dlhu alebo neskôr, nemusia byť predmetom oddlženia, aby sa zabezpečila účinnosť tohto konania. Po tretie zabezpečené dlhy môžu byť tiež vylúčené, lebo boli zabezpečené práve preto, aby sa zabránilo dôsledkom platobnej neschopnosti.

38. Viacero skutočností je však v rozpore s touto argumentáciou.

39. V prvom rade samotné znenie článku 23 smernice 2019/1023 stanovuje určitú moduláciu možností, pokiaľ ide o možné výnimky zo zásady úplného oddlženia. V odseku 1 sa uvádza, že všetky členské štáty musia stanoviť vylúčenie nepoctivých dlžníkov alebo dlžníkov konajúcich v zlej viere¹⁹. Naopak, odseky 3 a 5 stanovujú, že členské štáty môžu v určitých prísne vymedzených prípadoch stanoviť dlhšie lehoty na oddlženie alebo dlhšiu lehotu na diskvalifikáciu. Odsek 4, ktorého výklad požaduje vnútroštátny súd, podobne ako odsek 2 stanovuje, že členské štáty si môžu zvoliť výnimky zo zásady úplného oddlženia, ak sú riadne odôvodnené, pričom túto možnosť ilustruje demonštratívnym zoznamom príkladov. V dôsledku toho môže mať postup úplného oddlženia veľmi odlišné fungovanie a rozsah v závislosti od

¹⁸ Pozri správu predsedníctva zo 16. mája 2018 adresovanú Výboru stálych predstaviteľov o návrhu smernice o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, druhej šanci a opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddlžovacích konaní a o zmene smernice 2012/30/EÚ – čiastočné všeobecné smerovanie (dokument 8830/18 ADD 1), najmä poznámka pod čiarou 14, v ktorej sa uvádza, že v odôvodneniach bude spresnené, že odseky 1 a 3 článku 22 (teraz odseky 2 a 4 článku 23 prijatej smernice) nie sú vyčerpávajúce.

¹⁹ Na rozdiel od anglickej, nemeckej, francúzskej, talianskej, poľskej a portugalskej verzie tohto ustanovenia španielska verzia iba umožňuje členským štátom zachovať alebo prijať opatrenie vylučujúce nepoctivých dlžníkov alebo dlžníkov konajúcich v zlej viere. Pripomínam, že podľa ustálenej judikatúry znenie použité v jednej z jazykových verzií ustanovenia práva Únie nemôže slúžiť ako jediný základ pre výklad tohto ustanovenia ani nemôže mať prednosť pred ostatnými jazykovými verziami [rozsudok zo 17. januára 2023, Španielsko/Komisia (C-632/20 P, EU:C:2023:28, bod 40)]. Preto táto španielska jazyková verzia sama osebe nie je taká, aby spochybnila moju analýzu.

rozhodnutí jednotlivých členských štátov. Zdá sa preto ťažké tvrdiť, že cieľ harmonizovať tento postup oddlženia je v zásade dôvodom na to, aby sa nepovolilo vylúčenie určitých osobitných kategórií pohľadávok z oddlženia.

40. Z diskusií uskutočnených pred prijatím smernice 2019/1023 nevyplýva, že verejnoprávne pohľadávky nemožno vylúčiť z oddlženia. Pokiaľ ide o článok 22 (teraz článok 23 prijatej smernice), v návrhu smernice bolo totiž jasne uvedené, že sa v ňom poskytuje „veľký priestor na voľné uváženie pre členské štáty, pokiaľ ide o stanovenie obmedzení v ustanoveniach týkajúcich sa prístupu k oddlženiu a lehotám na oddlženie, za predpokladu, že tieto obmedzenia sú jasne vymedzené a potrebné na ochranu verejného záujmu“.²⁰

41. Táto vôľa poskytnúť členským štátom dostatočnú voľnosť sa potvrdila v diskusiách v Rade.²¹ Počas rokovaní v rámci tejto inštitúcie boli totiž pridané výnimky z oddlženia bez akýchkoľvek osobitných pripomienok²² a spresnilo sa, že členské štáty môžu vylúčiť určité kategórie pohľadávok podľa svojich vnútroštátnych právnych predpisov, pričom však nemusia špecifikovať povahu týchto pohľadávok.²³ Na úplnom konci rokovaní v Rade Portugalsko vydalo vyhlásenie, v ktorom v podstate na jednej strane uviedlo, že text je dostatočne pružný na to, aby členské štáty mohli zachovať alebo zaviesť ustanovenia, ktoré vylučujú alebo obmedzujú možnosť odpustenia daňových dlhov, lebo takéto opatrenia sa musia považovať za riadne odôvodnené vzhľadom na osobitnú povahu daňových dlhov, a na druhej strane, že si vyhradzuje stanovisko, pokiaľ ide o úpravu možnosti odpustenia daňových dlhov, na obdobie preberania smernice.²⁴

42. Výbor pre hospodárske veci Európskeho parlamentu, ktorý bol požiadaný o stanovisko, navrhol Výboru pre právne veci ako gestorskému výboru pozmeňujúci a doplňujúci návrh týkajúci sa jedného odôvodnenia a jedného odseku v prospech výslovnej možnosti vylúčenia verejnoprávných pohľadávok, pri ktorej musia členské štáty zohľadniť potrebnú rovnováhu medzi všeobecným záujmom a podporou podnikania.²⁵

²⁰ Pozri návrh smernica Európskeho parlamentu a Rady o rámcach preventívnej reštrukturalizácie, druhej šanci a opatreniach na zvýšenie účinnosti postupov reštrukturalizácie, platobnej neschopnosti a oddlženia a o zmene smernice 2012/30/EÚ [COM(2016) 723 final], s. 26.

²¹ Pozri bod 5 správy predsedníctva Coreperu/Rade z 19. mája 2017 o návrhu smernice o rámcach preventívnej reštrukturalizácie, druhej šanci a opatreniach na zvýšenie účinnosti postupov reštrukturalizácie, platobnej neschopnosti a oddlženia a o zmene smernice 2012/30/EÚ – diskusia o smerovaní (dokument 9316/17): „Ciele návrhu si v zásade získali širokú podporu ministrov na neformálnom zasadnutí ministrov spravodlivosti a vnútorných vecí 27. januára 2017. V rokovaní na tomto zasadnutí sa poukázalo na dôležitosť dosiahnutia spravodlivej rovnováhy medzi záujmami dlžníkov a veriteľov a umožnenia určitého stupňa flexibility, aby sa nenarušili národné systémy, ktoré fungujú efektívne. Rokovania v rámci pracovnej skupiny pre občianskoprávne veci (platobná neschopnosť) ukázali, že existuje všeobecný súhlas s cieľmi návrhu. Delegácie však zdôraznili aj zložitost navrhovanej smernice vzhľadom na jej prepojenie s inými oblasťami vnútroštátneho práva a následnú potrebu ponechať členským štátom dostatočnú flexibilitu na prispôbenie opatrení [Únie] hospodárskej situácii a právnym štruktúram.“

²² Pozri správu bulharského a budúceho rakúskeho predsedníctva zo 16. marca 2018 adresovanú pracovnej skupine pre občianskoprávne veci (platobná neschopnosť) o návrhu smernice o rámcach preventívnej reštrukturalizácie, druhej šanci a opatreniach na zvýšenie účinnosti postupov reštrukturalizácie, platobnej neschopnosti a oddlženia a o zmene smernice 2012/30/EÚ – revidované znenie článkov 19, 20 a 22 hlavy III a súvisiacich vymedzení pojmov (dokument 7150/18), s. 6.

²³ Pozri správu predsedníctva z 24. mája 2018 adresovanú Rade o návrhu smernice o rámcach preventívnej reštrukturalizácie, druhej šanci a opatreniach na zvýšenie účinnosti postupov reštrukturalizácie, platobnej neschopnosti a oddlženia a o zmene smernice 2012/30/EÚ – čiastočné všeobecné smerovanie (dokument 9236/18 ADD 1), s. 9.

²⁴ Pozri správu Generálneho sekretariátu Rady z 21. mája 2019 adresovanú Výboru stálych predstaviteľov/Rade o návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o rámcach preventívnej reštrukturalizácie, o oddlžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddlžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii) (prvé čítanie) – prijatie legislatívneho aktu – vyhlásenie (dokument 9170/2/19 REV 2 ADD 1), s. 1 a 2.

²⁵ Pozri stanovisko Výboru pre hospodárske a menové veci zo 7. decembra 2017 pre Výbor pre právne veci o návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o rámcach preventívnej reštrukturalizácie, druhej šanci a opatreniach na zvýšenie účinnosti postupov reštrukturalizácie, platobnej neschopnosti a oddlženia a o zmene smernice 2012/30/EÚ, spravodajca výboru požiadaného o stanovisko: Enrique Calvet Chambon, pozmeňujúce návrhy 22 a 94.

43. Nakoniec je zjavné, že smernica 2019/1023 je smernicou o minimálnej harmonizácii v súvislosti s úplným oddĺžením, ktorej cieľom je vytvorenie tohto druhu konania v každom členskom štáte, a nie vytvorenie harmonizovaného postupu oddĺženia. Rokovania boli totiž pre členské štáty príležitosťou pripomenúť, že tento postup, či už nový, alebo nie, a to v závislosti od členského štátu, musí byť dostatočne prispôsobiteľný, aby nezasahoval do účinného fungovania vnútroštátnych systémov, keďže takýto postup má väzby s inými oblasťami vnútroštátneho práva a hospodárska situácia a právne štruktúry sa v jednotlivých členských štátoch líšia.²⁶

44. Naopak, pokiaľ ide o podmienky vylúčenia určitej kategórie pohľadávok, článok 23 ods. 4 smernice 2019/1023 stanovuje, že „vylúčenia, obmedzenia či dlhšie lehoty [sú] riadne odôvodnené“. V dôsledku toho, hoci miera voľnej úvahy členských štátov nie je obmedzená, pokiaľ ide o povahu konkrétnych kategórií pohľadávok, ktoré možno vylúčiť, je obmedzená odôvodnením, ktoré musia poskytnúť na podporu tohto vylúčenia.

45. Okrem toho členské štáty využili túto právomoc voľnej úvahy na vylúčenie určitých iných kategórií pohľadávok, než sú kategórie uvedené na zozname v článku 23 ods. 4 smernice 2019/1023. Vo Francúzsku sú z oddĺženia vylúčené najmä pohľadávky zamestnancov a pohľadávky vyplývajúce zo žalôb týkajúcich sa majetku nadobudnutého v rámci dedenia začatého počas konania.²⁷ V Holandsku sú vylúčené najmä pohľadávky týkajúce sa študentských pôžičiek.²⁸ V Španielsku sú vylúčené aj mzdové nároky.²⁹ V Portugalsku sú vylúčené najmä daňové pohľadávky a pohľadávky na sociálnom zabezpečení.³⁰

46. Na záver sa domnievam, že smernica 2019/1023 je smernicou minimálnej harmonizácie, ktorej cieľom je zaviesť v každom členskom štáte postup oddĺženia, ktorého obrisy, pokiaľ ide o povahu pohľadávok, ktoré možno z oddĺženia vylúčiť, sú vo veľkej miere ponechané na voľnú úvahu členských štátov, pokiaľ sú tieto výnimky riadne odôvodnené.

47. Preto navrhujem odpovedať na tretiu prejudiciálnu otázku tak, že článok 23 ods. 4 smernice 2019/1023 sa má vykladať v tom zmysle, že zoznam, ktorý je v ňom uvedený, nie je taxatívny a že iné osobitné kategórie pohľadávok ako tie, ktoré sú uvedené na tomto zozname, môžu byť predmetom oddĺženia, obmedzeného oddĺženia alebo dlhšej lehoty na oddĺženie, pokiaľ je to riadne odôvodnené.

C. O účinkoch neodôvodnenia vylúčenia verejnoprávnych pohľadávok z oddĺženia v právnych predpisoch prijatých počas lehoty na prebratie smernice 2019/1023

48. Druhou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či TRLC, ktorý považuje za zákon uplatniteľný na spor a ktorý bol zmenený počas lehoty na prebratie smernice 2019/1023 s cieľom bez odôvodnenia vylúčiť verejnoprávne pohľadávky z oddĺženia, či už okamžitého, alebo odloženého, v zmysle už citovanej judikatúry³¹ ohrozil dosiahnutie cieľov sledovaných uvedenou smernicou.

²⁶ Pozri poznámku pod čiarou 20 vyššie.

²⁷ Pozri článok L. 645-11 code de commerce (Obchodný zákonník).

²⁸ Pozri § 299a Faillissementswet (zákon o konkurze).

²⁹ Pozri článok 489 ods. 1 bod 4 zákona o konkurze.

³⁰ Pozri článok 245 Código da Insolvência e da Recuperação de Empresas (zákon o konkurze a vyrovnaní podnikov).

³¹ Pozri bod 28 vyššie.

49. Ako som uviedol v bode 28 vyššie, počas obdobia preberania smernice sa členské štáty, ktorým je smernica určená, musia zdržať prijímania ustanovení, ktoré by mohli vážne ohroziť dosiahnutie cieľa stanoveného touto smernicou, a vnútroštátne súdy musia vykladať vnútroštátne právo tak, aby tento výklad po uplynutí lehoty na prebratie vážne neohrozil dosiahnutie cieľa sledovaného smernicou.

50. Treba tiež pripomenúť, že vnútroštátnemu súdu prináleží, aby posúdil, či vnútroštátne ustanovenia, ktorých zákonnosť je spochybnená, môžu vážne ohroziť cieľ stanovený smernicou, pričom takéto overenie sa musí nevyhnutne vykonať na základe celkového posúdenia s prihliadnutím na všetky politiky a opatrenia prijaté na dotknutom štátnom území.³²

51. Súdnemu dvoru však prináleží vykladať cieľ sledovaný spornou smernicou. Cieľom smernice 2019/1023, pokiaľ ide o postup úplného oddĺženia, je však to, aby sa v každom členskom štáte zaviedlo aspoň jedno takéto konanie³³ na základe minimálnej harmonizácie.

52. Podľa môjho názoru len neexistencia odôvodnenia vylúčenia verejnoprávnych pohľadávok z oddĺženia nemôže sama osebe pred uplynutím lehoty na prebratie vážne ohroziť dosiahnutie cieľa sledovaného smernicou 2019/1023, keďže členské štáty majú možnosť vylúčiť verejnoprávne pohľadávky z oddĺženia, ako som už spomenul.

53. Preto navrhujem na druhú otázku odpovedať takto: samotná skutočnosť, že vylúčenie verejnoprávnych pohľadávok z postupu oddĺženia vnútroštátnym ustanovením prijatým medzi dátumom nadobudnutia účinnosti smernice 2019/1023 a uplynutím lehoty na jej prebratie nie je riadne odôvodnené, po uplynutí lehoty na prebratie smernice vážne neohrozuje dosiahnutie cieľa sledovaného touto smernicou.

V. Návrh

54. Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante, Španielsko), takto:

1. Odo dňa nadobudnutia účinnosti smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddľžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii) do dátumu uplynutia lehoty stanovenej na jej prebratie vnútroštátne súdy nie sú povinné vykladať svoje vnútroštátne právo v súlade s článkom 23 ods. 4 smernice 2019/1023.

2. Článok 23 ods. 4 smernice 2019/1023

sa má vykladať v tom zmysle, že:

zoznam, ktorý je v ňom uvedený, nie je taxatívny a že iné osobitné kategórie pohľadávok ako tie, ktoré sú uvedené na tomto zozname, môžu byť predmetom oddĺženia, obmedzeného oddĺženia alebo dlhšej lehoty na oddĺženie, pokiaľ je to riadne odôvodnené.

³² Pozri rozsudok z 5. mája 2022, BPC Lux 2 a i. (C-83/20, EU:C:2022:346, bod 68 a citovaná judikatúra).

³³ Pozri článok 20 ods. 1 smernice 2019/1023.

3. Samotná skutočnosť, že vylúčenie verejnoprávnych pohľadávok z postupu oddĺženia vnútroštátnym ustanovením prijatým medzi dátumom nadobudnutia účinnosti smernice 2019/1023 a uplynutím lehoty na jej prebratie nie je riadne odôvodnené, po uplynutí lehoty na prebratie smernice vážne neohrozuje dosiahnutie cieľa sledovaného touto smernicou.